

PROLEGOMENA DESPRE SFÂNTUL ȘI ECUMENICUL AL PATRULEA SINOD

Sfântul și ecumenicul (a toată lumea) al patrulea sinod (sobor), s-a adunat în Calcedon, cetate vestită a Petiniei, în timpul Împăratului Marchian și Pulheriei la anul 451 după Hristos. Iar Părinții întru el au fost la număr șase sute treizeci, din care cei mai însemnați, și mai covârșitori au fost, Anatolie al Constantinopolului, Pashasin, și Lukinsie episcopul, împreună cu Bonifatie, și cu Vasilie prezbiterii, cu care au fost și Iulian episcopul, ținând aceștia locul preasfântului Leon al Romei. Maxim al Antiohiei, Iuvenalie al Ierusalimului. Care au osândit și anatemei au dat pe nenorocitul, Evtihie arhimandritul, și pe Dioscor apărătorul acestuia, care după Sfântul Chiril s-au fost făcut episcop al Alexandriei. Că aceștia căzând în rătăcirea cea împotriva lui Nestorie, împreună au căzut în asemenea pierzare a aceluia. Pentru că acela în două fețe, și în două ipostasuri împărțea pe Unul Hristos. Iar aceștia pe cele două firi ale lui Hristos dumnezeirea adică și omenirea, din care se alcătuiește și întru care se cunoaște, și se închină, cu semeție întru o fire le amesteca, necunoscând nebunii, că din această păgânească cugetare, se încheie a nu fi Hristos din aceeași fire a Tatălui, și din aceeași fire a oamenilor, și din alte oarecare. Drept aceea sfântul sinodul acesta urmând simbolului celui întâi din Niceea și celui al doilea din Constantinopol, și Epistoliei Sfântului Kiril al Alexandriei, adică hotărârei celui al treilea din Efes. Dar însă și epistolia preasfântului Leon al Romei, simbolul cel de obște al celui dintâi din Niceea, și al celui al doilea sinod din Constantinopol l-au lăsat nejignit, anatemisind pe acei ce ar îndrăzni a adaoge, sau a scădea dintr-însul. Și au făcut a sa hotărâre a Ortodoxei Credințe, având acestea anume (în praxa 5): „Urmând dar noi dumnezeieștilor Părinți, pe Unul și aceștia Fiu pe Domnul Iisus Hristos a-L mărturisi, cu un glas toți învățăm, că desăvârșit este aceștia întru Dumnezeire, și desăvârșit aceștia întru omenire. Dumnezeu cu adevărat, și om cu adevărat aceștia, din suflet și din trup, „de o ființă” cu Tatăl după dumnezeire, și „de o ființă” aceștia cu noi după omenire. Întru toate asemenea cu noi, fără de păcat. Mai-nainte de veacuri din Tatăl născut, după dumnezeire, iar în zilele cele mai de pe urmă, aceștia pentru noi, și pentru mântuirea noastră din Maria Fecioara de Dumnezeu Născătoarea, după omenire, pe unul și aceștia Hristos, Fiu, Domn, Unul-Născut, din două firi fără amestecare, fără schimbare, fără împărțire, fără despărțire cunoscându-se, nicăieri osebirea firilor stricându-se pentru unire, ci mai vârtos păzindu-se însușirea amândurora firilor, și întru o față, și întru un ipostas aflându-se. Nu în două fețe împărțindu-se, sau despărțindu-se, ci unul și aceștia este Fiu, și Unul-Născut Dumnezeu Cuvântul, Domnul Iisus Hristos. Precum din început proorocii pentru El, și însuși Domnul Iisus Hristos ne-au învățat și simbolul Părinților ni l-au predat. Au surpat însă sinodul aceștia pe lotreasca adunare ceea ce în Efes mai-nainte s-au fost adunat, în anul 448, întru care Dioscor a fost întâi șezător, pe Evtihie apărându-l, iar locțiitorii episcopului Romei, nu se ascultau; și Sfântul Flavian al Constantinopolului lovindu-se cu piciorul, și cu multe lovituri rănindu-se, s-a săvârșit. În sinodul acesta (praxa 8) Fericitul Teodorit zicând: „Anatema lui Nestorie, și celui ce nu zice de Dumnezeu Născătoare pe Sfânta Fecioara Maria, și celui ce împarte pe Fiul cel Unul-Născut. Ci și pe Evtihie anatemisindu-l, și toate eresurile, și iscălind în cele hotărâte de sinod s-au îndreptat, și au șezut la locul său în sinod, și eparhia sa iarăși și-au luat.” Iar pe lângă toate acestea, au așezat și aceste treizeci de canoane ce se află în a sa 15-a praxă. Întărite adică și adevărate anume și hotărâtor, de canonul 2 al sinodului 6 iar nehotărâtor de cel întâi al sinodului 7 care sunt de nevoie pentru

buna împodobire și starea Bisericii. Iar practicalele sinodului acestuia în trei tomuri se despart: Și tomul cel întâi, cuprinde osebite epistolii, și pe cele în Constantinopol în timpul lui Flavian, și cele în Efes, de lotreasca adunare lucrute. Iar tomul 2 cuprinde cele șaisprezece praxe ale acestuiași sinod din Calcedon. Și tomul 3 cuprinde osebite epistolii ale sinodului și al împăraților, și alte câteva, câte după dânsul s-au făcut, care privesc către dânsul (adică către sinodul acesta) vezi la Dositei, fața 331 până la 397 și al 2-lea tom al sinodicalilor.

CELE 30 DE CANOANE AL SFÂNTULUI ȘI ECUMENICULUI AL PATRILEA SINOD TÂLCUITE

CANONUL 1

Canoanele cele așezate de Sfinții Părinți în fiecare sinod până acum, am îndreptuit a se ținea.

[Sinod 6, can. 2; Sinod 7, can. 1]

TÂLCUIRE

Canonul acesta judecă că este cu dreptul a stăpâni, adică a-și avea tăria, și puterea, toate canoanele, care din început și până acum s-au dat de Sfinții Părinți, care canoane trebicesc, ori spre scumpătatea dogmelor, ori și spre bisericasca buna rânduială, în fiecare sinod și ecumenic și localnic.

CANONUL 2

Dacă vreun episcop pentru bani ar face hirotonie, și la vânzare ar deduce pe darul cel nevândut, și ar hirotoni pe bani episcop, sau horepiscop, sau presbiteri, sau diaconi, ori pe altul oarecare din cei numărați în cler, ori ar provivasi (înainta) pentru bani iconom, sau ecdic (avocat), sau paramonar, sau ori pe cine din canon pentru al său mârșav câștig, cel ce s-ar vâdi că a făcut aceasta, să se primejduiască despre treapta sa. Și cel hirotonisit nimic să se folosească din hirotonia cea din negoț, sau din provivasire (înaintare). Ci să fie străin de vrednicia sa, sau de purtarea de grijă, ce au dobândit pentru bani. Iar dacă cineva s-ar arăta și mijlocind pentru niște așa urâte și nelegiuit luări, și acesta, de ar fi cleric să cadă din treapta sa, iar de va fi mirean sau monah, să se anatematisească.

[Apostolic, can. 29, 30, Sinod 6, can. 22, 23; Sinod 7, can. 3, 4, 5, 19; Vasilie, can. 91; Laodiceea, can. 12; Epistolia lui Ghenadie și Tarasie]

TÂLCUIRE

Episcopii adică, și prezbiterii, și diaconii se hirotonisesc, după Zonara, iar citeții, și psalții, și egumenii, și hirotesesc, și se pecetluiesc, iar alții se înaintează numai fără pecete, precum iconomii¹⁶³ și ecdichii, și paramonarii și prosmonarii (adică stăruitorii). Deci oricare episcop, (rânduiește canonul acesta) pe toți aceștia, și pe ceilalți clerici, i-ar face cu bani, și pentru mârșavul său câștig ar vinde pe nevândutul darul Duhului, acesta vădindu-se, să se caterisească din treapta arhieriei. Dar și acela ce cu chipul s-ar hirotonisi, să nu se folosească de hirotonia, sau înaintarea aceasta neșăgătoarească, ci să fie lepădat, și din preoția, și din officia ce a luat. Iar de s-ar face cineva mijlocitor la aceste mârșave câștiguri, de va fi cleric, să se caterisească; iar de va fi monah, sau mirean, să se anatematisească.

CANONUL 3

Au venit la sfântul sinod înștiințare, că oarecare din cei numărați în cler, pentru mârșav câștig se fac năimiți străinelor averi, și lucrează lucruri lumești, lenevindu-se despre Liturghia lui Dumnezeu, și alergând prin casele lumenilor, și primind asuprași încredințări de averi pentru iubirea de argint. Deci au hotărât sfântul și marele sinod, ca nimeni de acum înainte, nici episcop, nici cleric, nici monah, să poată moșii să-și închirieze, sau a se băga pe sineși în lumești ocârmuiri de lucruri. Afară numai dacă de legi s-ar chema, la neapărată epitropie a celor nevârștnici, sau episcopul cetății i-ar rândui să poarte grijă de lucruri bisericesti, sau de orfani, sau de văduve fără

¹⁶³ Iconomii adică, se face pentru ca să economisească lucrurile Bisericii după socoteala episcopului, precum zice canonul 10 al lui Teofil, 26 al sinodului 4, și cel 11 al sinodului 7. Iar ecdichii (adică avocații) se face pentru a ajutat pe cei ce se nedreptăteau, și să izbăvească pe cei ce se tiraniseau de oarecare, și să apere pe cei ori pentru ce băntuire și asuprire năzuiesc la Biserică. De două feluri era avocații, Biserici după canonul acesta, și dinafară și împărătești, după canonul 83 și 107 al celui din Cartagina. Și se zice aceștia, după Valsamon, defensori adică apărători, și bisericesti avocați, după Iustinian.

de purtări de grijă, și de fețe ce mai ales au trebuință de bisericescul ajutor, pentru frica lui Dumnezeu. Iar dacă cineva s-ar apuca de aici înainte a călca cele hotărâte, unul ca acesta supuie-se certărilor bisericești.

[Apostolic, can. 6, 81, 83; Sinod 4, can. 7; Sinod 1 și 2, can. 11; Cartagina, can. 18; Sinod 7, can. 10]

TÂLCUIRE

Canonul acest rânduiește, fiindcă au venit la auzul sinodului că oarecare clerici, pentru mârșavul câștig își închiriază moșii străine, și se împleticesc pe sineși în lucruri lumești pentru câștig, lenevind-se despre slujbele preoției. Și întrând în casele celor lumești, și moșiile lor pentru iubire de argint le iau asuprași. Pentru aceasta au hotărât sfântul acesta sinod, de aici înainte, nici un episcop, sau cleric, sau monah, să nu ia în chirie moșii, și să nu se bage pe sineși în ocârmuiri de lucruri lumești. Afară numai de va fi chemat de legi spre a se face epitrop de copii nevârstnici, curator (nevârstnici sunt până la 14 ani), sau purtători de grijă a afilicilor (de la 14 până la 25) și afară numai, dacă episcopul cetății l-ar îndemna pe el să poarte grijă de lucrurile Bisericii, sau de orfani, și de văduve ce nu ar avea purtători de grijă, și de alte fețe care mai ales au trebuință de bisericescul ajutor, și apărare. Nu pentru vreun câștig, și dobândă, ci mai vârtos pentru frica lui Dumnezeu. Iar dacă cineva de aici înainte ar îndrăzni a le călca acestea, unul ca acesta să se facă vinovat bisericeștilor certări. Și care sunt acestea? Cele ce apostoleștile canoane le rânduiesc: Adică căderea lor cea din cler.

CANONUL 4

Cei ce cu adevărat, și din curățenie petrec viață monahicească, învrednicească-se de cinste cuviincioasă. Iar fiindcă oarecare, monahicescul chip întrebuițându-l cu fățarnicie, și Bisericile, și politiceștile lucruri le tulbură, înconjurând cu nebăgare de seamă prin cetăți, ci încă și monastiri meșteșugesc a-și face. Sau socotit dar nimeni nicăieri a zidi, nici mănăstire a alcătui, sau casă de rugăciune fără de voia episcopului cetății. Iar monahii cei ce petrec prin fiecare cetate și sat, să se supuie episcopului, și să îmbrățișeze liniștea, și să ia aminte de singură ajunarea, și de rugăciune, în locurile acelea stăruind în care de lume s-au lepădat, și nici bisericeștile, nici lumeștile lucruri, a le supăra, sau a se împărtași, părăsind mănăstirile lor. Fără numai de li s-ar da voie cândva pentru trebuință de nevoie de către episcopul cetății. Și nici pe un rob să primească în mănăstire pentru a se face monah fără de voia stăpânului lui. Iar pe cel ce ar călca hotărârea noastră aceasta, am poruncit să fie neîmpărtașit, pentru a nu se huli numele lui Dumnezeu. episcopul cetății însă trebuie a face trebuincioasă purtarea de grijă pentru mănăstiri.

[Sinod 4, can. 24, Sinod 7, can. 17, 21; Sinod 1 și 2, can. 1; Apostolic, can. 82; Vasilie, can. 40, 42; Cartagina, can. 73, 90; Sinod 6, can. 85; Gangra, can. 3]

TÂLCUIRE

Acestea rânduiește canonul acesta. Că cei ce cu adevărat și fără vreo fățarnicie petrec monahiceasca viață, să se învrednicească de cuviincioasa cinste. Dar fiindcă unii întrebuițează monahiceasca schimă spre arătare, și spre amăgire ca să se cinstească, și tulbură bisericeștile, și politiceștile lucruri, voind a le ocârmui, și înconjură cu nebăgare de seamă prin cetăți, și se apucă să-și zidească mănăstiri loruși. Pentru aceasta au socotit de cuviință sinodul, ca nici un monah, nici prin sate, nici prin cetăți, nici în pustie, sau în vreo altă parte să zidească și să alcătuiască mănăstire, sau casă de rugăciune fără de voia episcopului celui de loc. Iar monahii cei ce se fac în fiecare cetate, sau sat, să se supună episcopului locului, și să se liniștească în singură rugăciunea, și în post zăbovind-se, și rămânând în mănăstirile acelea unde și-au tuns părul capului, fără a le lăsa pe ele și fără a se încâlci pe sineși în treburi bisericești, și politicești; afară numai dacă de nevoie, și de trebuință s-a rândui de episcopul la aceasta, judecându-l el a fi iscușiți. Pe lângă acestea însă s-au socotit de cuviință, a nu se primi vreun rob în mănăstire ca să se tundă monah fără de voia stăpânului lui. Ca nu văzând oamenii și pe monahi încâlcindu-se în lucruri lumești, și stăpânii mâhnindu-se pentru robii lor, să hulească tagma monahicească, și din aceasta se hulește printr-înșii numele lui Dumnezeu. Deci oricare ar călca canonul acesta, să se afurisească. Însă precum monahii ce se cuvine a se zăbovi în lucrurile cele cuviincioase monahilor; așa și episcopul trebuie a avea cuviincioasă purtare de grijă pentru mănăstirile lor, apărându-i, și miluindu-i în trebuințele cele de nevoie, ori dintru ale sale, ori din sârăceștii bani ai Bisericii, după canonul 41 apostolesc, și 25 al Antiohiei, pentru două pricini, întâi, pentru ca să rămâie ei liniștiți, și nerăspândiți, și al 2-lea ca să dobândească și el din aceasta folos sufletesc.

CANONUL 5

Pentru episcopii, sau clericii, ce se mută din cetate în cetate, s-a socotit ca, canoanele cele despre aceștia așezate de către Sfinții Părinți, să-și aibă tăria.

[Apostolic, can. 14, 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 6, can. 17; Antiohia, can. 3, 16, 21; Sardica, can. 1, 2, 15, 16, 19; Cartagina, can. 57, 63, 90]

TÂLUCUIRE

Canonul acest rânduiește să aibă tărie canoanele acelea ce s-au așezat de Sfinții Părinți, care opresc mutările episcopilor și ale clericilor, de la o cetate la alta, și de la o eparhie la altă eparhie.

CANONUL 6

Nimeni cu neatârnavare să se hirotonească, nici prezbiter, nici diacon, nici oricare din cei din tagma bisericească, decât osebit să se numească cel ce hirotonește sau pentru Biserica cetății, sau mucenicească, sau pentru mănăstire. Iar cei ce hirotonească cu neatârnavare, a hotărât sfântul sinod ca acest fel de hirotonească să fie fără tărie, și nicăierea să poată lucra spre ocara celui ce i-a hirotonească.

[Neocezarea, can. 13]

TÂLCUIRE

Vrând sfântul sinodul acesta cu lesnire a opri mutările celor sfințiți cu hirotonească ce se face din loc în loc afară de canoane, a cărora începutul și rădăcina este că se hirotonească neatârnavat și nehotărât. Rânduiește prin acest canon al său, a nu se hirotonească de aici înainte cu aceste fel de chip, nici preot, nici diacon, nici altul oarecare bisericesc. Fără numai hotărât pentru Biserica cetățenească, sau sătească, sau mănăstirească, sau mucenicească, zicând în glas arhierul la rugăciunea hirotonească: „dumnezeiescul dar prohirosească pe cutare prezbiter, sau diacon, a cutărei Biserici, sau mănăstire, anume.” Adică întocmai precum în glas se zice și numele eparhiei la hirotonească fiecărui episcop. Iar câți nehotărât se vor hirotonească, au poruncit sfântul sinod să fie fără tărie hirotonească lor. Și nici într-un loc să poată a o lucra. Pentru ca să se necinstească din această lucrare arhierul cel ce o au dat afară de canoane, ca din aceasta să se înțeleptească, și altă dată să nu facă aceasta. Iar tu cititorule suspină rogu-te! Fiindcă în ziua de astăzi nici la o hirotonească de diacon, sau de prezbiter se zice în glas numele Bisericii, sau al mănăstirii osebit, precum canonul acesta poruncește. Care lucru se vede că pe lângă celelalte și acesta este întăritor al hirotonească, deși călcătorii acestuia nicicum o socotesc.

CANONUL 7

Cei ce odată în cler s-au rânduit, și monahi, am hotărât, ca nici la oaste, nici la dregătorie lumească să vie. Sau aceasta îndrăznindu-o, și necăindu-se ca să se întoarcă la aceasta, care pentru Dumnezeu mai-nainte o au ales, să se anatematisească.

[Apostolic, can. 6, 81, 83; Sinod 4, can. 3, 6; Sinod 1 și 2, can. 11; Cartagina, can. 18; Sinod 3, can. 1]

TÂLCUIRE

Poruncește canonul acesta ca clericii și monahii, nici ostași să se facă, nici lumești dregătorii să ia asuprași, iar cei ce îndrăznesc acestea, și nu se căiesc să se întoarcă iarăși la rânduiala cea mai dinainte a vieții, care pentru Dumnezeu o au fost ales, să se anatematisească. Pentru ce însă canonul 83 al apostolilor îi caterisește numai pe aceștia, iar acesta și anatematisește? Ori că acela zice, după Zonara, și după ceilalți tâlcuitori, pentru acei ce, purtând chipul clericului, vin la unele ca acestea. Iar acesta zice pentru cei ce leapădă și chipul clericului, și al rânduielii monahicești, și iau asuprași unele ca acestea. Dar poate pentru că aceste zice pentru aceia, ce, după ce odată îndrăznesc a face unele ca acestea, nu mai vor a se pocăi, și a se întoarce la viața cea dintâi (care cel apostolesc nu zice), pentru aceasta ca pe unii ce nu se pocăiesc, mai tare i-au pedepsit pe aceștia.

CANONUL 8

Clericii (caselor) sărăcești, și ai mănăstirilor, și ai celor mucenicești, să rămână sub stăpânirea episcopilor celor ce sunt în fiecare cetate, după predarea Sfinților Părinți, și nu cu obrăznicie să se desfrâneze, împotriva episcopului lor. Iar cei ce vor îndrăzni a răsturna acest fel de întipuire, ori în

ce chip, și nu se vor supune episcopului lor, de vor fi clerici, să-i supune certărilor canoanelor, iar de vor fi monahi, sau mireni, să fie ackinoniți (neîmpărtașiți).

TÂLCUIRE

Rânduirea canonului acestuia este aceasta. Că, clericii, și cei ierosiți care se află la casele cele hrănitore de săraci, adică la orfanotrofi: la girocomii (hrănitorii de bătrâni), și nosocomii (spital), și al mănăstirii, și în Bisericile mucenicilor, trebuie a rămâne totdeauna supunându-se episcopilor fiecărei cetăți, după predarea Sfinților Părinți, și a nu sări cu obrăznicie din stăpânirea episcopului lor. Iar câți vor îndrăzni cu orice chip a călca canonul acesta, și a nu se supune episcopului lor, aceștia, de vor fi ierosiți și clerici, să fie supuși certărilor canoanelor, celor ce le-ar afla de cuviință, însuși episcopul acel de loc. Iar de vor fi monahi, și mireni să se afurisească. Pentru ce însă mai sus zicând canonul, clerici și monahi, jos zice, și mireni? Pentru ca să arate pe mireni aceia, în a cărora razim, și apărare, răzându-se clericii, și monahii, se obrăznesesc asupra arhierelui, și nu i se supun¹⁶⁴.

CANONUL 9

Dacă vreun cleric are judecată cu cleric, să nu lase pe episcopul său, și să alerge la județuri lumești. Ci mai întâi cerceteze-se pricina de episcopul său. Sau cu voia episcopului său, de acei ce ar voi amândouă părțile, să se facă judecată. Iar de ar face cineva afară de acestea, să se supună canonicștilor certări. Iar dacă vreun cleric ar avea judecată cu al său cu alt episcop, să se judece de sinodul eparhiei. Iar dacă vreun episcop cu mitropolitul al aceleiași eparhii, sau cleric s-ar gălcevi, năzuiască, ori la exarhul ocârmuirii, ori la scaunul împărăteștei cetăți a Constantinopolului, și la acela să se judece.

[Apostolic, can. 74; Sinod 1, can. 6; Sinod 4, can. 17, 21; Antiohia, can. 14, 15; Cartagina, can. 8, 12, 14, 15, 16, 27, 28, 36, 87, 96, 105, 115, 118, 134, 137, 138, 139]

TÂLCUIRE

Când un cleric va avea judecată cu alt cleric, rânduiește canonul acesta să nu lase pe episcopul său, și să-și caute judecată la județuri lumești. Ci mai înainte să o caute la episcopul său, sau și cu socotința și voia episcopului său, să se cerceteze judecata de judecători aleși, cu care s-ar mulțumi amândouă părțile, pârașul adică, și pârațul. Iar oricare cleric ar face într-alt chip, să se supună de către episcopi canonicștilor certări. Iar când clericul ar avea judecată cu însuși episcopul său, să caute judecata la sinodul eparhiei. Iar când episcopul iarăși, sau clericul, ar avea judecată cu mitropolitul, meargă la exarhul ocârmuirii¹⁶⁵, sau la scaunul împărăteștei cetăți a Constantinopolului, și la acela cercetează-se judecata.

¹⁶⁴ Pentru aceasta și în praxa 11 a sinodului, ce s-a făcut în timpul împăratului Vasilie Makidon, prea drept despre aceasta este scris: „Nu este iertat nici unui mirean, orice fel ar fi, ori cuvânt să pornească pentru pricini bisericesti, ori să stea împotriva unei întregi Biserici, sau unui sinod ecumenic. Pentru că a urmări și a cerceta cineva unele ca acestea, acesta este lucru al patriarhilor, și al iereilor, și al învățătorilor, cărora de la Dumnezeu li s-a dat putere a dezlega și a lega. Că adică mireanul, de ar fi și plin de toate înțelepciunea, și evlavia, însă tot mirean este, și oaie, dar nu și păstor. Iar arhierul, de ar arăta și toată neevlavia, dar însă păstor este, până ce se află în locul arhierilor. Drept aceea nu se cuvine oile a se purta împotriva păstorilor lor.

¹⁶⁵ Precum albinele fagurul, așa osebite și feluri de socoteli au înconjurat partea aceasta a canonului acestuia. Că ai noștri împotrivindu-se începătoriei papei, și vrând a cinsti pe patriarhii Constantinopolului, s-au abătut la covârșiri. De unde Macarie al Ancirei exarhi ai ocârmuirii înțelege pe ceilalți patriarhi, iar patriarhului Constantinopolului îi dă apelarizarea cea peste tot, și pe acesta îl va să fie cel întâi, și mai înalt judecător peste toți patriarhii. Au urmat însă împreună cu Macarie și Alexia în istorie, și Nicolae al Metonei scriind împotriva începătoriei pape. Iar papiștii iarăși, vrând a întări monarhia papei urmează acestor ai noștri, și primesc a fi peste toți judecător al Constantinopolului, cu socoteală pentru ca să arate, că de este al Constantinopolului asupra tuturor judecător, fiindcă al Romei este mai întâi și de cât al Constantinopolului după canoane. Al Romei este dar și judecătorul cel mai de pe urmă și obștesc al tuturor patriarhilor, încă și asupra însăși Constantinopolului, și că la el se ridică apelația a tusaltru patriarhilor lumii. Iară acești papistași sunt apostatul Visarion, Viniul, și Belarmin. Și papa Nicolae, încă scriind împotriva lui Fotie către Mihail împăratul zice, că exarh al ocârmuirii canonul va să înțeleagă pe papa Romei. Și că, al ocârmuirii ce zice în număr singuratic se înțelege în loc de al ocârmuirilor multoratic, precum zice și dumnezeiasca Scriptură de multe ori întrebuintează pe cel singuratic în loc de multoratic, precum aceea: Și se ridică izvor din pământ, în loc de izvoare. Și că canonul zice la exarhul ocârmuirii să se judece, adică la papa Romei mai întâi și chiar, cel ce are judecată cu mitropolit, iar după iertare și al 2-lea cuvânt, la cel al

CANONUL 10

Să nu fie iertat unui cleric a se număra totodată și în Bisericile a două cetăți, și în aceea pentru care din început s-a hirotonosit, și în aceea ce a alergat, ca la o mai mare oarecum, pentru pofta slavei deșarte. Iar cei ce o ar face aceasta, să se așeze la Biserica lor, la care din început s-au hirotonisit, și acolo numai să liturghisească. Însă dacă vreunul s-a mutat acum de la o Biserică la alta, cu nimic de lucrurile Bisericii cei mai dinainte să se împărtășească, adică de la cea mucenicească ce a fost sub dânsa, sau din casa săracilor, sau a primitorilor de străini. Iar pe cei ce îndrăznesc după hotărârea marelui, și ecumenicului sinodului acestuia, a face ceva din cele acum oprite, a hotărât sfântul sinod, să cadă din treapta lor.

[Apostolic, can. 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 20; Sinod 6, can. 17, 18; Sinod 7, can. 15; Antiohia, can. 3; Cartagina, can. 63, 98; Sardica, can. 15, 16, 19]

Constantinopolului. Dar aceștia toți departe de adevăr s-au rătăcit. Căci cum că al Constantinopolului nu are stăpânire a lucra în ocârmuirile și hotarele celorlalți patriarhi, nici s-a dat lui de canonul acesta apelarizarea a toatei Biserici (care apelarizare este ridicare judecării de la oricare județ la alt județ mai mare, după cartea 9 a Vasilicalelor titlul 1) arătat este: Întâi pentru că în a 4-a praxă a sinodului acestuia din Calcedon, Anatolie al Constantinopolului fiindcă a fost lucrat afară de hotare, luând Tirul de la Fotie episcopul său, și dându-l lui Evseviev al Virutului, coborând și aforisind pe Fotie, s-au înfruntat și de la boieri, și de către tot sinodul pentru aceasta. Și măcar că multe pricinuri au pus, cu toate acestea, câte au lucrat acolo s-au stricat de sinod, și Fotie s-a îndreptat, și episcopiile Tirului și-au luat. Pentru aceasta și Isaac al Efesului zicea către Mihail Paleologul, că patriarhul Constantinopolului nu-și întinde stăpânirea peste patriarhiile răsăritului. (Pahimeri cartea 6 cap 1). Al doilea că legile politicești și împărătești nu hotărăsc că numai judecata și hotărârea patriarhului Constantinopolului nu primește apelație, ci nehotărât în a fiecăruia patriarh, și a patriarhilor în număr multoratic. Că zice Iustinian în Nearoa 123, patriarhul ocârmuirii aceleia hotărăscă, care ar fi unite cu legile și canoanele bisericești, nici o parte nu va putea zice împotriva hotărârii lui. Și înțeleptul Leon la titlul 1 al epistoliei legilor sale, zice judecătoria patriarhului apelației nu se supune, nici de altul se mai cercetează, începător fiind al celor bisericești. Că de la dânsul sunt toate judecătoriile, și la dânsul se sfârșesc. Și Iustinian iarăși cartea 3 cap 2 al adunării celei bisericești, potrivit patriarh a cerceta hotărârea, neavând trebuință de apelație, și cartea 1 titlul 4 al bisericescului așezământ: Nu se apelariscă hotărârile patriarhilor. Și iarăși cartea 1 titlul 4 cap 29. Iar asupra hotărârilor patriarhilor, s-au legiuit de împărații cei mai-nainte de noi a nu se face apelație. Deci dacă după împărații aceștia, care se unesc cu sfințitele canoane, hotărârile tuturor patriarhilor, nu primeau apelarizare, adică nu se ridică la altă patriarhicească judecatorie, cum Constantinopolul poate acestea a le mai cerceta? Și de ar fi avut scop canonul acesta, al sinodului 4 și cel al 17-lea al acestuiași, ca al Constantinopolului să aibă apelarizarea celorlalți patriarhi, cum ar fi legiuit împărații cu totul dimpotrivă, când ei știau că de nu se unesc legile cele politicești cu canoanele, rămân fără tărie? Și al treilea, că de vom zice după papistașii de mai sus că cel al Constantinopolului judecă pe patriarhi, și de-al doilea le judecă judecățile lor, fiindcă canonul nu face osebite și al căruia patriarh, așadar va judeca aceștia, și va judeca și va cerceta și pe cel al Romei, și așa cel al Constantinopolului ar fi și cel mai întâi și cel mai de urmă și obțesc judecător al tuturor patriarhilor și al papei însuși. Și dar cu izvodirile ce caută să întărească ei monarhiceasca dregătorie a papei, cu însăși acestea oboară și o prăpăstuiesc. Și al 4-lea, că nu are voie cineva, nici mitropolit nici patriarh, a lucra ceva peste hotarul Bisericii, fără numai în cele supuse lui, după canoanele Sfinților Apostoli, 34, 35; al sinodului 1 canoanele 6, 7; al sinodului 2 canoanele 3, 8; al sinodului 6 canoanele 20, 36, 39; a celui din Sardica 3, 11, 12; al celui din Antiohia 9, și altele; și cum dar canonul acesta și celelalte ar fi orânduit împotriva acestora tuturor? Al cincilea că dacă cel al Constantinopolului ar fi luat un privilegiu ca acesta, cum patriarhii Constantinopolului de multe ori având pricini cu papii, nu au zis că au aceste privilegii, ci că numai cinste deopotrivă; sau cum nici un creștin altul în pricinile cele de acest fel ale lor nu a zis cândva că al Constantinopolului este mai mare decât al Romei? Viu dar este Domnul, viu! Adevărata talmăcire a canonului este aceasta: exarh al ocârmuirii, după Valsamon, nu este mitropolitul eparhiei, (fiindcă ocârmuirea cuprinde multe eparhii și mitropolii). Ci mitropolitul ocârmuirii, nici patriarhul. Că ceea ce zice canonul 6 al sinodului 2 ecumenic, că de ar necinsti cineva pe toți episcopii ocârmuirii, împreună și pe exarhul ocârmuirii, care zice canonul acesta. Iar sinodul ocârmuirii și exarhul ocârmuirii altă rânduială au, osebită de ceea ce are fiecare patriarh împreună cu episcopii cei supuși lui. Deci exarh al ocârmuirii, este mitropolitul ocârmuirii, cel ce are oarecare pronomii, mai presus de ceilalți mitropoliți ai ocârmuirii. Însă acum pronomiul acesta al exarhilor nu lucrează. Că deși se zic oarecare mitropoliți, exarhi. Nu au însă supuși loruși, și pe mitropoliții cei din ocârmuire. Se vede dar, după însuși Valsamon, că alții oarecare au fost în vremurile acelea exarhi ai ocârmuirilor, (dintre care după Zonara, a fost cel Chesariei Capadochiei. Cel al Efesului, cel al Tesalonicului, și cel al Corintului, care purtau polistavrii în Biserica lor. Adică Feloniul cu multe Cruci). Însă acest, pronomion a rămas nelucrător, sau îndată, sau puțin în urma sinodului acestuia al 4-lea.

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că nu este iertat un cleric a se număra totodată în Bisericile a două cetăți (sau și a uneiași cetăți după al 15-lea canon al sinodului 7) într-o la care de la început s-a hirotonisit, iar la alta la în urmă s-a mutat, ca la una ce este mai mare, pentru slava deșartă, și pentru urâtul câștig. Iar câți după canonul acesta fac această necuviință, să se întoarcă la Biserica cea mai dinainte pentru care s-a hirotonisit. Și acolo numai să lucreze cele ale clericatului. Iar de au apucat cineva până acum a se muta de la o Biserică la alta, rămânând în mutare, să nu mai dobândească vreo pensie din lucrurile Bisericii mai dinainte, din cele primitoare de străini zic, hrănitore de săraci, și mucenicești Biserici. Iar câți în urma canonului acestuia al marelui sinod vor îndrăzni a face ceva din acestea, aceștia să se caterisească. Iar nearoaia 16 ce se află în titlul al 3-lea al cărții 3 a Vasilicilor rânduiește, că de va muri vreun cleric al vreunei Biserici, să nu se hirotonisească îndată acolo altul, ci de se vor afla la alte Biserici mai mulți clerici, peste cei rânduiți, să ia din aceia, și să plinească numărul clericului celui lipsit, până ce vor ajunge clericii la cătmea cea din început rânduită Bisericii noastre.

CANONUL 11

Toți săracii, și care au trebuință de ajutor, cu cercetare, și cu epistolii, adică numite singure păciuitoarea bisericesti am hotărât să umble, și nu cu recomandății. Pentru că epistoliile recomanditoare se cuvin a se da singur fețelor ce sunt în ipolipsis.

[Apostolic, can. 12, 33; Sinod 4, can. 13; Sinod 6, can. 17; Antiohia, can. 7, 8, 11; Laodiceea, can. 41, 42; Sardica, can. 7, 8; Cartagina, can. 31, 97, 116]

TÂLCUIRE

Toți săracii, și cei ce au trebuință de ajutor, hotărăște canonul acesta, mai întâi să se cerceteze, dacă cu adevărat au trebuință de ajutor, și așa să ia de la episcopi mici scrisori, care se numesc pașnice, pentru că pricinuesc pace celor ce pătimeau de mânia, și de nedreapta socoteală a stăpânilor, și a celor puternici (aceste scrisori însă se numeau și apolitike, slobozitoare), dar să nu ia și recomanditoare. Pentru că recomandățiile mai de multe ori se cuvine a se da fețelor acelora, al căror nume s-au fost defăimat mai înainte, iar prin recomanditoarele scrisori se recomandiește și se dezvinovățește¹⁶⁶, citește tâlcuirea și subînsemnarea canonului 12 apostolesc.

CANONUL 12

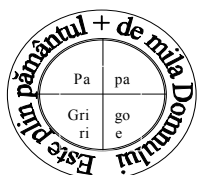
Au venit la noi știință, că oarecare afară de bisericestile legiuiri năzuind la stăpâniri, prin pragmatice pe o eparhie au tăiat-o în două, încât din aceasta sunt doi mitropoliți într-o aceeași eparhie. Deci a hotărât sfântul sinod, de aici înainte nimic de acest fel a se îndrăzni de vreun episcop. Fiindcă cel ce se va apuca a face una ca aceasta cade din treapta sa. Iar câte cetăți acum prin scrisori împărătești, care cu nume de mitropolie s-au cinstit, singură cinstea dobândească-o, și episcopul cel ce ocârmuiește Biserica ei, însă păzindu-se însușitele dreptăți ale mitropoliei celei adevărate.

[Sinod 1, can. 8; Apostolic, can. 34; Sinod 1, can. 6, 7; Sinod 2, can. 2, 3; Sinod 3, can. 8; Sinod 4, can. 28; Sinod 6, can. 36, 39]

TÂLCUIRE

Fiindcă oarecare episcopi iubitori de începătorie, năzuind la împărați, prin porunci împărătești (că acestea sunt pragmaticele (negoțiațiile) ce le zice aicea canonul) cereau să se cinstească cu nume de mitropolie episcopiile lor, și pe o eparhie și mitropolie împărțeau în două. Încât din aceasta urmau a fi într-o una și aceeași mitropolie, doi mitropoliți (care lucru este afară de sinodiceștile canoane, și mai ales de cel al 8-lea canon al sinodului întâi), și să se prigonească între sineși din pricina aceasta episcopii eparhiei aceleia. Pentru aceasta au hotărât sfântul sinodul acesta, ca de aici înainte nici un episcop să îndrăznească aceasta. Iar oarecare, numai de s-ar apuca de una ca aceasta, deși nu o ar isprăvi, să se

¹⁶⁶ S-a întâmplat să aflu la un loc că epistolioarele date la săraci au fost în astfel de formă, și cu astfel de cuvinte scrise.

caterisească. Iar câte cetăți și episcopii, au apucat de s-au cinstit prin împărătești scrisori cu nume de mitropolie, să aibă numai cinstea cea din numele acela, și ele, și episcopii cei ce le au. Dreptățile însă, și stăpânirea lucrurilor mitropoliei, să se păzească mitropoliei celei ce cu adevărat, și din început se zice, și este mitropolie, fără a putea cel nou ce cu singură cinstea să zice mitropolit, a sfeterisi (a-și însuși) ceva din acestea. Iar dreptul chiar a adevăratei mitropolii, este a hirotonisi mitropolitul ei pe episcopul mitropoliei celei din nou cinstite, după canonul 6 al sinodului întâi, care zice, că nu este episcop cel ce nu se face cu socotința mitropolitului.

CANONUL 13

Clericii străini, și anagnoști în altă cetate, fără de scrisori recomanditoare ale episcopului lor să nu liturghisească.

[Apostolic, can. 12, 15]

TÂLCUIRE

Rânduiește canonul acesta, că străinii clerici și anagnoștii, să nu poată a lucra ceva al clericatului lor în altă eparhie, fără să aibă scrisori recomanditoare, de hirotonia, și de ortodoxia, și de cealaltă viețuire a lor. Ca niște mireni însă să se împărtășească acolo.

CANONUL 14

Fiindcă în oarecare eparhii s-au iertat anagnoștilor și psalților a se însura, au hotărât sfântul sinod a nu fi iertat vreunul din aceștia a lua muiere de altă religie. Iar cei ce acum dintr-o însoțire ca aceasta au făcut copii, de au apucat a boteza pe cei născuți dintr-înșii de către eretici, să-i aducă pe ei la împărtășirea soborniceștii Biserici. Iar de n-au apucat a-i boteza, să nu poată a-i boteza de eretici, încă nici a-i împreuna prin nunta cu fața ereticească, sau evreiască, sau elinească. Fără numai când ar făgădui că se va muta la ortodoxa credință, fața ceea ce s-a împreunat cu cel ortodox. Iar dacă cineva ar călca hotărârea aceasta a sfântului sinod, să se supuie canonicității certări.

[Apostolic, can. 26; Sinod 6, can. 6, 72; Laodiceea, can. 10, 31; Cartagina, can. 19, 29, 33]

TÂLCUIRE

Măcar că canonul 26 al Apostolilor poruncește că anagnoștii și cântăreții după hirotesie, de vor voi pot să se însoare, cu toate acestea din canonul acesta se vede, că acest lucru nu era pretutindenea iertat, (și mai ales în Africa după al său canon 19), poruncește dar sfântul sinodul acesta, că în locurile acelea unde se iartă aceasta, să nu fie slobod vreunui citeț și cântăreț a lua muiere de străină religie. Iar câți au ajuns a naște copii din acest fel de nelegiuită nuntă, să-i aducă la soborniceasca Biserică, și de i-au botezat cu botezul ereticilor, dacă botezul acel ereticesc, cu care s-au botezat, nu era deosebit de cel al ortodoxiei, după materie și fel, ci ar putea fi primit de soborniceasca Biserică, să-i ungă cu Sfântul Mir, numai precum zice Zonara. (mai drept însă este, și mai sigur a se boteza, fiindcă botezul tuturor ereticilor este întinăciune, și nu botez, după tâlcuirea canoanelor 46, 47, 68 apostolești.) Iar dacă botezul acela n-ar fi primit, din nou să-i boteze. Și dacă încă nu i-au botezat, să nu-i mai boteze în botezul cel ereticesc, nici să-i împreuneze prin nuntă cu fața ereticească adică, sau cu iudeu, sau cu elin, adică cu necredincios, și slujitor de idoli. Iar dacă poate și ereticul va făgădui a se face ortodox, facă-se mai întâi după făgăduința sa, și atuncea să se săvârșească nunta. Iar cel ce le-ar călca acestea, să fie supus canonicității certări, celor mai de sus adică apostolești.

CANONUL 15

Diaconițe femei să nu se hirotonisească mai-nainte de patruzeci de ani, și aceasta cu amărunită cercetare; iar dacă, după ce au primit hirotesia, și au rămas câtăva vreme în slujbă, se va da pe sineși nunții ocărând darul lui Dumnezeu, una ca aceasta anatematisească-se împreună cu cel ce s-a împreunat cu ea.

[Sinod 1, can. 19; Sinod 6, can. 14, 40; Vasilie, can. 44]

TÂLCUIRE

Pentru în lesnicioasa amăgire și lesnicioasa căderea a femeilor, poruncește canonul acesta, să nu se hirotonisească diaconiță mai tânără de patruzeci de ani de vârstă. Și de atâția fiind încă, să nu se

hirotonisească fieștecum, ci cu scumpătățite ispitiri a vieții și petrecerii ei. Iar dacă cu un chip ca acesta hirotonisindu-se, și câțeva vreme diaconind, în urmă ar defăima darul lui Dumnezeu, și s-ar mărita, una ca aceasta să se anatematisească împreună cu cel ce o a luat pe ea muiere. Iar Armenopolul zice (cartea 6, titlul 3) că cei ce vor curvi cu diaconiță, și cu călugăriță, să li se taie nasurile împreună și a celor cu care au curvit.

CANONUL 16

Fecioara care s-a afierosit pe sine stăpânului Dumnezeu, așîderea încă și monahii să nu fie iertat a se căsători. Iar de se vor afla făcând aceasta, să fie neîmpărtășiți. Am hotărât însă ca să aibă stăpânia iubirii de oameni pentru aceștia, episcopul locului.

[Sinod 4, can. 7; Sinod 6, can. 44; Cartagina, can. 19; Vasilie, can. 6, 18, 19, 20, 60]

TÂLCUIRE

Din vechi, unele femei în chip mirenesc fiind, se afieroseau pe sineși lui Dumnezeu, precum aceasta se arată din canonul, 45 al sinodului 6 și mărturisea să feciorească, stăpâne fiind cugetărilor sale, și după ce mai multă vreme se ispitesc de rămân în mărturisirea lor, se numărau împreună cu celelalte fecioare (că fecioară una ca aceasta se numește, după canonul 18 al marelui Vasilie). Dar și chipul cel negru îl îmbrăca, după canonul 45 al sinodului 6. Pentru aceasta și canonul acesta rânduiește, că fecioarele acestea, dar și monahii încă, care, ori cu chip tăcut, primesc necăsătoria, ori și întrebându-se mărturisesc să feciorească după canonul 19 al marelui Vasilie; aceștia, zic, nu este iertat a se căsători, și a-și călca făgăduințele și mărturisirile ce au dat către Dumnezeu. Căci, dacă tocmelile ce fac oamenii între sineși le adeverează numele lui Dumnezeu luându-se în mijloc, precum zice Teologul Grigorie, cât de mare este primejdia a se afla aceștia călcători tocmelilor acelora, ce dea dreptul le-au făcut către Dumnezeu? Și dacă după marele Vasilie (aschitecesc așezământ 21) monahul, ca unul ce și-a adus trupul său ca pe un rod și l-a afierosit lui Dumnezeu, nu îl mai stăpânește pe el ca pe o afierosire dumnezeiască, nici este drept a-l avea spre întrebuințarea și slujirea rudelor sale, cu cât mai vârtos nu poate a-l avea spre întrebuințarea trupestei împreunări? Iar de s-ar afla unii făcându-o aceasta, să se aforisească, însă stăpânirea să o aibă episcopul locului, de a arăta iubire de oameni asupra acestora, și ori a ușura certările lor, ori și a scurta vremea certărilor, nu însă rămânind neruptă însoțirea, ci după ce se vor despărți cei împreunați unul de altul. Că curvie, ori mai bine a zice preacurvie este, nu nuntă ceea ce s-a făcut, după marele Vasilie în canonul 6 și 18 al său.

CANONUL 17

Parikiele (parohiile) cele țărănești de prin fieștecare eparhie, sau cele de prin sate, să rămână neștrămutate la episcopii cei ce le țin pe ele, și mai ales dacă fără silă în timp de treizeci de ani pe ele ținându-le le-au iconomisit. Iar dacă în curgerea acelor treizeci de ani s-a făcut vreo gâlceavă, sau s-ar face pentru acestea, să fie iertat celor ce zic că s-au nedreptățit, a porni judecată întru acestea la sinodul eparhiei. Iar de s-ar nedreptăți cineva de mitropolitul său, la exarhul ocârmuirii, sau la scaunul Constantinopolului să se judece, precum s-a zis mai-nainte. Iar dacă vreo cetate s-a înnoit, de împărăteasca stăpânire, sau iarăși s-ar înnoi, politiceștilor și publicilor forme, să urmeze și rânduiala bisericestilor parikii.

[Apostolic, can. 74; Sinod 1, can. 6; Sinod 4, can. 9, 21; Antiohia, can. 14, 15; Cartagina, can. 8, 12, 14, 15, 16, 27, 28, 36, 87, 96, 105, 115, 118, 128, 129, 130, 137, 138, 139; Sinod 6, can. 25, 38]

TÂLCUIRE

Parikiile (nemerniciile) cele țărănești sunt enorii mici, care se află și pe la margini și la locuri depărtate, și se locuiau de puțini oameni, numindu-se cătunuri. Iar nemernicii sătești, sunt parohii, care se apropiau de țarini și de sate, și aveau mai mulți locuitori. Deci aceste nemernicii (parohii) ale fieștecărei eparhii, poruncește canonul acesta, să rămâie nereșluite, și nezmulte de la episcopii cei ce le țin pe ele, și mai ales de le-au avut pe ele în stăpânirea lor în curgere de treizeci de ani, cu bună credință, și fără silă, adică, fără a sili pe cineva, și a le răpi cu nedreaptă pricină. Iar dacă în timpul celor 30 de ani, s-au făcut vreo pricire pentru acestea, sau după canonul acesta s-ar face, este voie celor ce zic că se nedreptățesc pentru ele, a-și căuta pricina lor, la sinodul eparhiei. Iar dacă cineva, s-ar nedreptăți pentru acestea de mitropolitul său, să-și caute judecata sa la exarhul și cel mai întâi al ocârmuirii, (al căruia lucru s-a făcut nelucrător după aceste al patrulea sinod, precum am zis la subînsemnarea canonului 9 al acestuiași sinod) sau la cel al Constantinopolului, precum s-a zis mai-nainte. Iar dacă până acum s-a zidit vreo cetate prin

împărăteasca stăpânire, sau de acum înainte are a se zidi, atunci nu va căuta a o supune pe aceasta episcopul cel ce se megieșește, ca pe o parohie a sa. Fiindcă rânduiala parohiilor acelei Biserici, are a urma legilor și poruncilor politicești, ce le-ar rândui împăratul pentru acea din nou zidită cetate, și nu din potrivă¹⁶⁷.

CANONUL 18

Vinovăția congiurației, sau a fatriciei, și de legile cele din afară cu totul este oprită. Dar cu mult mai vârtos în Biserica lui Dumnezeu se cuvine a se opri de a se face aceasta. Deci dacă oricare cleric, sau monah s-ar afla, ori congiurați, ori fac fatricii, ori închegând meșteșugiri asupra episcopilor, sau clericilor celor împreună cu ei, cu totul să cadă din treapta lor.

[Apostolic, can. 31; Sinod 6, can. 34; Cartagina, can. 10, 62; Gangra, can. 6; Antiohia, can. 5; Sinod 1 și 2, can. 3, 14, 15]

TÂLCUIRE

Congiurare este, când se leagă oarecare între sine cu jurământuri. Iar fatricia, când împreună se leagă cu unire și hotărâre, ca să nu lase nimic din cele ce s-au sfătuit împotriva cuiva, până ce le vor isprăvi. Congiurare au făcut iudeii aceia, precum istorisește Sfințitul Luca la Fapte, care împreună s-au jurat împotriva lui Pavel, anatemisindu-se pe sineși nici să mănânce, nici să bea, până ce vor omorî pe Pavel. (Fapte 23,21) Deci zice canonul acesta, că vinovăția conjurării și a fatriciei, și de însăși legile cele din afară, atât ale elinilor, cât și ale ortodocșilor împărați, care pe cele mai multe legi de la elini le-au luat; este cu totul oprită. Cu mult mai vârtos dar se cuvine, a se opri de a nu se face aceasta în Biserica lui Dumnezeu. Deci de se vor afla oarecare clerici sau monahi a se împreunăjura, și a fatriciasa, sau alte oarecare lucrări aspre și rele a informa, (că aceasta însemnează zicerea închegând, după ceea ce zice, s-a închegat ca laptele inima lor, adică s-a învârtoșat ca brânza) împotriva episcopilor lor, și a clericilor celor împreună cu ei, unii ca aceștia să se caterisească.

CANONUL 19

A venit la auzul nostru, că în eparhii canonisitele sinoade de episcopi nu se fac, și din aceasta multe din lucrurile cele bisericesti, car au trebuință de îndreptare rămân întru negrijire. Deci a hotărât sfântul sinod, după canoanele Sfinților Părinți de două ori pe an să se adune la un loc episcopii în fiecare eparhie, ori unde ar socoti episcopul mitropoliei, și să îndrepteze toate cele ce s-ar ivi. Iar episcopii care nu ar fi împreună, aflându-se prin cetățile lor, și mai ales întru sănătate petrecând, și slobozi fiind de toată neapărata și de nevoie îndeletnicire, frățește să se mustre.

[Apostolic, can. 37; Sinod 1, can. 5; Sinod 6, can. 8; Sinod 7, can. 6; Antiohia, can. 20; Cartagina, can. 26, 81, 84, 85, 104]

CANONUL 20

Clericii ce se află la o Biserică, precum am hotărât acum, să nu fie iertat a se rândui la Biserica altei cetăți, ci să fie mulțumiți de aceea întru care din început s-au învrednicit a liturghisi; afară de aceea, care pierzându-și patria lor, de nevoie au trecut la altă Biserică. Iar dacă vreun episcop după hotărârea aceasta, ar primi vreun cleric convenit altui episcop, au socotit sinodul, neîmpărtășit a fi cel ce a primit și cel ce s-a primit, până ce clericul cel mutat s-ar întoarce la Biserica sa.

[Apostolic, can. 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 10, 23; Sinod 6, can. 17, 18; Sinod 7, can. 15; Antiohia, can. 3; Cartagina, can. 63, 98; Sardica, can. 15, 16, 19]

TÂLCUIRE

Clericii (precum s-a zis în canonul 8) ce se află la o Biserică, nu au voie a se muta la Biserica altei cetăți, ci să rămâie la aceea pentru care din început s-au hirotonisit. Afară de aceea numai, care fugind din patria lor pentru vreo nevoie, de năvălirea poate a barbarilor, s-au mutat la altă Biserică, (care și aceștia după ducerea barbarilor trebuie a se întoarce la Biserica lor, după canonul 18 al sinodului al 6-lea) iar

¹⁶⁷ Au iertat sinodul împăratului, ca să rânduiască pentru parohii (enorii) la singure cetățile cele de dânsul zidite, și nu de obște la toate, precum socotește Valsamon. Pentru că după canonul 12 al aceluiași sinod, mitropoliile cele ce prin scrisorile împărătești s-au cinstit, numai cinstea o dobândesc, și ele, și episcopul lor. Iar dreptățile și pronomiile neschimbate se păzesc mitropoliei celei ce a fost mai-nainte, și care după adevăr este mitropolie.

oricare episcop, după canonul acesta, va primi cleric al altui episcop, să se aforisească și cel primit și primitorul de împărțășirea sinepiscopilor lui, și clericul de a clericilor, până ce străinul cleric se va întoarce la Biserica sa.

CANONUL 21

Clericii, sau mirenii prihănind pe episcop sau pe clerici, simplu și necercetat, să nu se primească spre prihănire, de nu se va cerceta mai înainte ipolipsul lor.

[Apostolic, can. 74; Sinod 2, can. 6; Cartagina, can. 8, 27, 137, 138, 139]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieste ca clericii aceia și mirenii, ce prihănesc (adică părăsc) pe episcopi, și pe clerici, nu pentru vreo pricină de bani și osebită a lor, ci de bisericască și învinovățitoare, să nu se primească pâra lor simplu și necercetat, de nu mai-nainte se va cerceta petrecerea lor, de este neprihănită și neocărâtă.

CANONUL 22

Nu fie iertat clericilor după moartea episcopului lor, a răpi lucrurile cele cuvenite lui. Precum și de vechile canoane s-a oprit. Iar cei ce fac una ca aceasta, să se primejduiască din treptele lor.

[Apostolic, can. 40; Antiohia, can. 24; Sinod 6, can. 35; Cartagina, can. 30, 89]

TÂLCUIRE

Nu se cade, zice canonul acesta, ca clericii, după moartea episcopului lor, să-i răpească lucrurile lui, precum și vechile canoane aceasta o opresc (cel apostolesc 40 și al Antiohiei 24), iar cei ce fac aceasta, să se primejduiască a-și pierde treapta și dregătoria lor.

CANONUL 23

A venit la auzul sfântului sinod, că oarecare clerici și monahi, nimica fiindu-le încredințat de episcopul lor, uneori încă și neîmpărțășiți făcuți fiind de dânsul, mergând la împărăteasca cetate în Constantinopol, petrec mult într-însa, făcând tulburări, și tulburând bisericasca stare, răsturnând și casele unora. Deci a hotărât sfântul sinod ca mai întâi unora ca acestora să li se aducă aminte, prin avocatul preasfintei Biserici a Constantinopolului, pentru a ieși din împărăteasca cetate. Iar dacă întru aceleași lucruri ar stărui nerușinându-se, și fără de voia lor prin același avocat să se scoată, și să se întoarcă la locurile lor.

[Apostolic, can. 15; Sinod 1, can. 15, 16; Sinod 4, can. 5, 10, 20; Sinod 6, can. 17, 18; Sinod 7, can. 15; Antiohia, can. 3; Cartagina, can. 63, 98; Sardica, can. 15, 16, 19]

TÂLCUIRE

Înștiințându-se sinodul acesta, că unii clerici și monahi, neavând încredințată lor vreo bisericască ocărnuire, nejuducându-i vrednici spre aceasta episcopul lor, iar câte odată opriți de împărțășire fiind ei de către episcopul, merg în Constantinopol, și mult timp petrecând într-însul tulbură starea Bisericii, și răzvrătesc casele, ori ale creștinilor celor ce-i primesc, sau ale clericilor celor ce le urmează lor. Pentru aceasta poruncește prin acest canon al său, mai întâi să li se vestească prin avocatul Bisericii să se ducă cu pace din Constantinopol. Iar de stăruiesc într-aceste lucruri cu nerușinare, să se izgonească și fără a voi prin însuși avocatul, și să se ducă la locurile lor. Iar care sunt avocații, vezi la subînsemnarea canonului al 2-lea al acestuiași sinod.

CANONUL 24

Mănăstirile cele odată consfințite după socoteala episcopului, să rămâie pentru de-a pururea mănăstiri. Și lucrurile cele ce se cuvin lor să se păzească, și să nu se mai facă acestea lăcașuri lumești. Iar cei ar ierta a se face aceasta, să se supună certărilor celor din canoane.

[Sinod 4, can. 4; Sinod 6, can. 49; Sinod 7, can. 12, 19; Sinod 1 și 2, can. 1; Chiril, can. 2]

TÂLCUIRE

Canonul acesta rânduieste ca mănăstirile câte au apucat odată a se catieroti (consfinți), cu socoteala și voia episcopului locului, (precum mai înainte am zis la canon 4 al acestui sinod), acestea trebuie să rămâie totdeauna mănăstiri, și de acum înainte să nu se facă obștești și lumești locașuri. Asemenea și câte

lucruri au mișcătoare și nemișcătoare, trebuie a se păzi nerăpitate și neîmpuținată. Iar câți, deși înșiși ei nu le vor face lumești locașuri, nici vor lua din lucrurile lor, ci vor da voie altora să facă aceasta, aceștia să se facă vinovați certărilor canoanelor. Și care sunt certările acestea? Acelea ce sinodul al 7-lea le cuprinde în al 13-lea canon al său, pe clerici adică caterisindu-i, iar pe monahi, și mirenii aceia aforisindu-i, care au răpit mănăstirile și episcopiile, și le-au făcut obștești locașuri, și nu vor a le întoarce înapoi, pentru a se face iarăși sfințite, precum au fost și mai-nainte.

SIMFONIE

Iar canonul 49 al sinodului al 6-lea nu poruncește numai a nu se face mănăstirile obștești și lumești lăcașuri, ci și a nu se da de cineva acestea la oameni lumești pentru a le apăra adică și a le ocărui. Ci și canonul 12 al sinodului al 7-lea oprește de a înstrăina vreun egumen averile mănăstirii. Iar cel al 19-lea al acestuia nu iartă a lua vreun monah lucrurile ce au dat mănăstirii sale, dacă de sine se va duce din ea. Dar și cel al 2-lea al lui Chiril voiește să rămâie nereșluite odoarele și averile de la Bisericile ce le au pe ele¹⁶⁸.

CANONUL 25

Fiindcă oarecare din mitropoliți, precum despre aceasta ne-am înștiințat, se lenevesc despre păstorilele cele încredințate lor, și întârzie hirotoniile episcopilor. S-a socotit de către sfântul sinod în curgerea a trei luni să se facă hirotoniile episcopilor, de nu cândva poate neapărată nevoie ar face a se prelungi timpul întârzierii. Iar dacă cineva nu o va face aceasta, să se supună bisericestilor certări. Însă venitul Bisericii celei văduvite, să se păzească întreg de iconomul acestei Biserici.

[Apostolic, can. 58; Sinod 6, can. 19; Sinod 1 și 2, can. 16; Sardica, can. 11, 12; Cartagina, can. 79, 82, 86, 131, 132, 133; Petru, can. 10]

TÂLCUIRE

¹⁶⁸ Zice însă și cartea 11 din împărăteștile așezământuri titlu 8 așezământul 51 (la Fotie titlu 2 cap 1) „Cele sfințite au drept dumnezeiesc, și nu se stăpânesc de cineva. Iar lucru sfințit este acela ce s-a afierosit în public.” Și iarăși așezământul al 10-lea titlu 1: „sfințit lucru este cel ce cu dreptate și prin preoți s-au afierosit lui Dumnezeu, precum Biserici și vase, iar acela ce-l face cineva sfințit cu de la sine putere, nu este sfințit. Deci lucrului celui de acest fel sfințit, și Biserica de va cădea, locul rămâne sfințit. Și nu poate cineva, să-l stăpânească. Că cel ce odată s-a făcut sfințit, nu încetează cândva de a nu fi sfințit. Ci deși așezământul 36 cartea 11 titlul 7 zice că cele sfințite când se vor robi de barbari, încetează de a fi sfințite, precum și cel slobod, când se robește, încetează de a fi slobod, iar după ce scăpat din robie iarăși se fac sfințite, aceasta, zic, se înțelege că încetează de a fi sfințite după lucrare, nu însă și după putere; Că după putere, de-a pururea sunt sfințite, și mai ales vasele cel sfințite și mișcate. Care și robindu-se de multe ori își arată puterea sfințeniei lor ceea ce este întru ele, și cu lucrarea. Precum o au arătat, atât sicriul lui Dumnezeu, când s-a robit de cei de alt neam, doborând pe idolii lor, și de șoareci umplând locurile lor, și pe dâșii rânindu-i la șezut. (I Împărați 5,9) cât și vasele cele sfințite care s-au robit de babilonieni din Biserica Ierusalimului, omorând pe Valtasar, pentru că le-au întrebuițat ca pe niște obștești, și nesfințite. (Daniil 5,30) Cu toate acestea, ceea ce zice marele Vasile, este pe cât adevărat, pe atâta mai înfricoșat. Că zice, că ceea ce se va afierosi în numele lui Dumnezeu, până atunci are cinste ca un lucru sfânt, până ce se păzește voia lui Dumnezeu într-însul; pentru aceasta și casa aceea, și Biserica cea din Ierusalim, s-a lăsat pustii de dumnezeiescul dar, după cuvântul Domnului: „Iată casa voastră se lasă pustie”. Pentru că nu se păzea voia lui Dumnezeu într-însa, adică preoții cei ce slujeau într-însa nu păzeau voia lui Dumnezeu. Cele sfințite nu poate cineva a le stăpâni, măcar deși mulți ani le-ar fi luat rodurile, după titlul 6 al așezământului 10. Cele sfințite nu putem a le avea ca pe ale noastre, după așezământul 23 cartea 6, titlul 1. Dacă în mijlocul a două locuri obștești și nesfințite, se află loc sfințit, nu se poate face trecere prin locul cel sfințit la cel nesfințit. După așezământul 14 al titlului 1. Se oprește a zidi cineva în loc sfințit, după a 4-a instituție adică introducerea legilor titlul 15 nimeni nu poate a vinde, sau a schimba, sau a dărui, sau amanet a pune mănăstirea, unde s-a întemeiat jertfelnic, și unde s-au făcut sfânta Liturghie, și nevoiță monahicească. Și de s-ar face una ca aceasta, nu are tărie, și cel ce a vândut va pierde și prețul ce a luat, și mănăstirea, ori și lucrul mănăstirii ce l-au vândut. Și cel ce a cumpărat încă asemenea, va pierde și prețul ce a dat, și lucrul ce a cumpărat. Și prețul acesta se va da la mănăstirile cele de loc, și la Biserica cea de loc. După așezământul 1 al titlului al 2-lea din nearale (la Fotie titlul 11 cap 1) Iar așezământul al 2-lea al titlului al doilea din nearale. (Fotie titlul 10 cap 1 și Armenupol cartea 3 titlu 4) Poruncesc că iconomii și epitropii, și ceilalți chivernisitori ai Bisericilor și ai sfintelor Lăcașuri, și hartularii, și Părinții și fii acestora, să nu dea cumva lucru bisericesc ca să-l sădească, sau să-l orânduiască, sau și amanet să-l puie ei, ca să ia bani pentru acestea. Pentru că cei ce le-ar lua, și banii vor pierde, și cheltuiala ce vor face pentru a le lucra, și cei ce le vor da, vor pierde împreună cu prețul ce l-au luat, încă și suma cât au cheltuit cei ce le-au lucrat, și banii aceștia se vor da dumnezeiescului Lăcaș, al căruia a fost lucrul. Căci și Biserica căzând locul nu se nesfințește nici se vinde.

Canonul acesta rânduiește, ca mitropoliții să nu se lenească despre păstoriile lor, și să întârzie hirotoniile episcopilor celor supuși lor, ci după moartea episcopului celui ce s-a săvârșit, să hirotonisească alt episcop la văduvita episcopie, în vreme de trei luni. Afară numai, dacă vreo neapărată nevoie va sili a se prelungi mai mult vremea întârzierii (poate ori de barbari s-a robit episcopia aceea, ori alt vreun rău i s-a întâmplat, și pentru aceasta nu poate cineva a merge acolo). Iar care mitropolit se va lenevi la aceasta, să se facă vinovat certărilor canonicești. Rodurile însă, și veniturile lucrurilor episcopiei aceleia, trebuie să le păzească iconomul acestora, întregi și nereșluite, până se vor încredința celui ce are a se hirotonisi.

CANONUL 26

Fiindcă în oarecare Biserici, precum ne-am înștiințat, fără de iconomi, episcopii întrebuințează bisericăștile lucruri, s-a socotit ca toată Biserica ce are episcop, să aibă și iconom din clericatul său, care să iconomisească cele bisericăști, după socotința episcopului său. Ca să nu fie fără martori iconomia Bisericii, și din aceasta să se răsipească lucrurile acesteiași Biserici, și să se pricinuiască defăimare preoției. Iar de nu o va face, acesta să fie supus dumnezeieștilor canoane.

[Apostolic, can. 38, 41; Sinod 7, can. 11, 12; Antiohia, can. 24, 25; Sinod 1 și 2, can. 7; Cartagina, can. 34, 41; Gangra, can. 7; Ancira, can. 15; Teofil, can. 10; Chiril, can. 2]

TÂLCUIRE

Fiindcă zice canonul acesta, că ne-am înștiințat, că în câteva eparhii, fără de iconomi episcopii ocârmuiesc lucrurile Bisericii de sineși, și precum înșiși voiesc. Pentru aceasta s-a socotit de cuviință, ca episcopul al fiecărei Biserici să aibă iconom, nu din casnicii săi, slugi sau rudeni. Ci din clericii săi, iconomisind lucrurile Bisericii, după socotința episcopului său. Ca să nu fie fără martor, unde, și cum, și când, se cheltuiesc veniturile Bisericii, și din acestea să dea arhiereul prepus poporului și pricină de a-l prihăni, că rău le risipește pe acestea. Iar arhiereul care va face afară de canonul acesta, să fie vinovat certărilor dumnezeieștilor canoane. Și precum arhiereul se cuvine a avea iconom asupra lucrurilor Bisericii, așa și egumenul se cuvine a avea iconom asupra lucrurilor mănăstirii¹⁶⁹.

CANONUL 27

Cei ce răpesc femei cu nume de căsătorie, sau cei ce împreună lucrează, sau împreună se sfătuiesc cu cei ce le răpesc, a hotărât sfântul sinod, de ar fi clerici să cadă din treapta lor. Iar de ar fi mireni să se anatematisească.

[Sinod 6, can. 92; Ancira, can. 11; Vasilie, can. 22, 30, 38, 42, 53]

TÂLCUIRE

Canonul acesta mai aspru ceartă pe cei ce răpesc femei pentru a le lua în împărțășire de nuntă, decât celelalte canoane care pomenesc despre răpirea femeilor. Căci nu numai pe cei ce le răpesc, ci și pe cei ce lucru au ajutat, și cu sfătuire la acest fel de răpire, de vor fi clerici, îi caterisește, iar de vor fi mireni, să se anatematisească¹⁷⁰ și cu dreptate. Pentru că cel ce le răpește, poate a pune de pricină că-l îndeamnă

¹⁶⁹ Însemnează că iconomul în tot anul trebuie a da socoteală episcopului (sau și igumenului) despre iconomia lucrurilor Bisericii, sau ale mănăstirii. Iar de se va întâmpla a muri mai înainte de a da socoteală, să o dea clironomii lui, după așezământul 42 al titlului 3 din nearale (la Fotie titlu 10 cap 1) iar Malax în Istoria Patriarhilor zice, că marele iconom al averilor, se cade a fi ierodiacon (sau prezbiter), și când liturghisește arhiereul stă în partea Sfintei Mese purtând stiharul său. Și ținând în mâini Sfințita Repidă; aduce la arhiereu pe cel ce are a se hirotonisi. Cercetează veniturile și cheltuielile, și toate socotelile averilor Bisericii, ținând condica și scriindu-le. De 4 ori pe an le înfățișează arhiereului; cercetează și poartă grijă de lucrurile Bisericii ce văduvește, până ce i se face ei arhiereu, și la judecări stă dea dreapta arhiereului. Iar Zonara în Istoria lui Isakie Comnino zice: Că marele iconom, și skevofilaxul, atunci se rânduia de împăratul. Și Comnino acesta a rânduit să se prohirisască amândoi de patriarhul.

¹⁷⁰ Aspru pedepsește sinodul, dar asemenea și politiceștile legi pe răpirile nunților, pentru că este lucru necinstit pricinuitor de răsturnare a case întregi, de ucideri, de tulburări, și în scurt de multe rele. Și măcar, de am zice, că născătorii, sau stăpânii femeilor răpite, mai în urmă s-ar îndupleca a primi nunțile, însă de silă și fără voia lor se înduplecă, pentru necinstele și stricărilor, ci mai de multe ori urmează mai înainte de nuntă, ale fiicelor, și ale slujnicilor lor care se răpesc. Și pentru că alții în urmă nu le voiesc pe ele. Am zis însă că cu adevărat pentru cuvântul acesta, canonul acesta și politiceștile legi strașnic pedepsesc pe cei ce răpesc femei. Pentru că de ar fi fost pentru supunere sub stăpân, iată că și marele Vasilie după canonul său 22 nunțile fetelor celor ce sunt sub stăpânire făcute din răpire, va, să rămâie întărite cu învoirea părinților lor, precum s-a zis mai sus; iar politiceștile legi pe

necuviincioasa iubire de muieri, iar cei ce împreună lucrează, și împreună ajută, nici de o pricină de acest fel se îndeamnă, către această necuviincioasă faptă, fără numai de răutatea socotelii lor.

CANONUL 28

Pretutideni hotărârilor Sfinților Părinți urmând, și pe canonul cel de curând citit al celor 150 prea de Dumnezeu iubitorilor episcopi, care s-au adunat în zilele fericitului întru pomenire marelui Teodosie, a celui ce s-a făcut împărat împărătești cetăți a lui Constantin, Noua Romă, cunoscându-l; acesteși și noi poruncim și hotărâm pentru presvia (privilegiile) preasfintei Biserici, a acestui Constantinopol, Noua Romă. Fiindcă scaunul Romei celei mai vechi, pentru că împărătea cetatea aceea, Părinții după cuviință i-au dat presvia înaintirii; și cu acești chip pornindu-se și preaiubitorii de Dumnezeu episcopii cei 150 cele de o potrivă presvii le-au dat și preasfântului scaun al Romei celei noi, cu drept cuvânt judecând, că cetatea, ceea ce s-a cinstit cu împărăție și cu singlit, să dobândească și presviele cele de o potrivă cu împărăteasca cetate Roma cea veche, și întru lucrurile cele bisericesti, ca aceea să se mărească, a doua după aceea fiind. Și ca pe singuri mitropoliții ponticești, și asianești, și a trachicești ocârmuiri, dar încă și episcopii, cei ce sunt în barbariceștile locuri ale ocârmuirilor mai înainte zise, să se hirotonisească de la mai-nainte zisul preasfântul scaun al preasfintei Biserici celei din Constantinopol. Adică fiecare mitropolit al ocârmuirilor celor mai înainte zise, împreună cu episcopii eparhiei hirotonisind pe episcopii eparhiei, precum învață dumnezeieștile canoane. Iar mitropoliții ziselor ocârmuiri, să se hirotonisească, precum s-a zis, de arhiepiscopul Constantinopolului, alegerile într-un glas făcându-se mai-nainte, după obicei, și la dânsul aducându-se.

[Apostolic, can. 34; Sinod 2, can. 3; Sinod 6, can. 36]

TÂLCUIRE

Fiindcă la acest al 4-lea sinod s-a citit canonul al 3-lea al sinodului al 2-lea care rânduieste să aibă arhiepiscopul Constantinopolului privilegiile înaintei cinstei după arhiepiscopul Romei, fiindcă aceasta este noua Romă; pentru aceasta și Părinții sinodului acestuia, prin acest al lor canon, înnoiesc și adeverează pe pomenitul canon, și acesteși le pomenesc, și le hotărâsc pentru privilegiile acestuiași Constantinopol Roma nouă. Căci, zic ei, precum scaunului Romei celei vechi, pentru că se află într-însa împărăție, cu drept cuvânt au dat Părinții pronomii, a se zice adică întâiu cu rânduiala, între ceilalți patriarhi. Într-acești chip cu acesteși țintire s-au pornit întocmai și cei 150 de prea iubitori de Dumnezeu episcopi ai sinodului al 2-lea, și au dat pronomiile cinstei cele întocmai și neschimbate, și preasfântului scaun al Romei noi, adică al Constantinopolului¹⁷¹, judecând a fi de cuviință, fiindcă cetatea

nunțile cele din răpire le desleagă, măcar deși părinții celor răpite se vor îndupleca în urmă a le primi, precum am zis.

¹⁷¹ Pricinile cele mai de căpetenie, pentru care s-au dat canonul acesta, sunt 5, trei adică departe (de ceea ce se numește de noi), iar două de nevoie și de luat aminte. 1. Fiindcă canonul 34 apostolesc poruncește, ca episcopii fiecărui neam, se cade a avea pe unul întâi, și al socoti de cap; și fiindcă canoanele 6 și 7 ale sinodului 1 au supus pe toate ocârmuirile la episcopul Romei, iar pe altele la al Alexandriei, pe altele la al Antiohiei, și pe altele la al Ierusalimului, trebuia prin urmare și ocârmuirile Asiei ale Pontului (adică ale Mării Negre), și ale Traciei cele neatârinate; să aibă întâi și cap pe al Constantinopolului și să se supună lui, și de el să se hirotonisească. Pentru că era învecinat, și mai ales pentru că acest fel de obicei a urmat din început. Că pe mulți mitropoliți din aceștia patriarhii Constantinopolului au hirotonisit. Căci Hrisostom, a hirotonisit pe Iraclid al Efesului, și ducându-se la Efes și întorcându-se la Constantinopol 13 episcopi a caterisit. Și cel al Anchirei, și Memnon al Efesului (cel ce la sinodul al 3-lea vitejește a stătut) de cel al Constantinopolului s-a hirotonisit. Drept aceea și adevărat se vede că este ceea ce am zis mai sus ca o dezlegare la nedumerirea în subînsemnarea canonului 9. Și se vede dar că pe mitropoliții ocârmuirilor acestora îi supune judecării patriarhului Constantinopolului. 2. Fiindcă și sinodul 2 în al 3-lea canon al său, a dat pronomii de cinste patriarhului Constantinopolului, urma încă a i se da și pronomiile stăpânirii. 3. Că se cuvenea a lua pronomii de stăpânire patriarhul Constantinopolului, pentru că veneau osebiți patriarhi și arhierii spre a se jelui împăratului la nevoile lor, și trebuia întâi a se întâlni cu dânsul, aflându-l pe el împreună lucrător și ajutător, și printr-însul să se înfățoseze la împăratul, precum Iustinian vechi obicei adevărind, o au rânduit aceasta. Pentru aceasta în Praxa 16 a sinodului 4 Nunehi al Laodiceei a zic, când locțiitorii papei de la Roma se nemulțumeau de privilegiile patriarhului Constantinopolului. „Slava patriarhului Constantinopolului, slavă a noastră este; fiindcă și purtările de grijă ale noastre asupra sa le primește. 4. Se cădea să ia pronomiile stăpânirii patriarhului Constantinopolului asupra celor mai de sus trei ocârmuiri. Pentru că precum se vede în praxa 13 a sinodului 4 multă sminteală a urmat în Efes pentru nelegiuitele hirotonii ale lui Ștefan și ale lui Vasian, încă și în

aceasta, s-a cinstit cu împărăție, și cu singlit, asemenea ca și Roma, se cuvine a dobândi întocmai cu Roma cea veche și pronomiile cele asemenea, și să se mărească și aceasta ca aceea, în lucrurile cele bisericești; cu singură osebirea aceasta, că Roma cea mai veche să fie întâi cu rânduiala, iar Roma cea nouă, să fie a doua cu rânduiala. Pe lângă acestea poruncim și hotărâm, ca să se hirotonisească de la sfântul scaun al Constantinopolului cel mai sus zis, singuri mitropoliții (nu adică și episcopii cei supuși mitropoliților. Că fiecare din ei se hirotonisește de mitropolitul său și de episcopii eparhiei, precum zice dumnezeieștile canoane. Și mai ales cel al 6-lea al sinodului 1.) Și nu numai a se hirotonisi mitropoliții pomenitelor ocârmuiri, ci și episcopii cei ce se află în barbariceștile locuri, care sunt învecinate cu aceste zise ocârmuiri, precum cei ce se zic alani, se află și se hotărăsc cu ocârmuirea Mării Negre. Iar rușii, cu cea a Traciei. Încă pomeniții mitropoliți să nu se hirotonisească de cel al Constantinopolului, precum însuși va voi și va hotărî, ci alegerile să le facă sinodul cel de sub dânsii și să le aducă, după obiceia la patriarhul Constantinopolului, și el să hirotonisească pe aceea, pentru care s-ar uni cei ce i-au ales, ori toți, ori cei mai mulți¹⁷².

CANONUL 29

Pe episcop a-l aduce în treapta prezbiterului este ierosilie. Iar dacă pe aceia vreo pricină dreaptă îi depărtează din lucrarea episcopiei, nici loc de prezbiter a ținea le este iertat. Iar dacă afară de vreo vinovăție s-au scos din dregătorie, către vrednicia episcopiei iarăși se vor întoarce.

TÂLCUIRE

Într-a patra praxă a sinodului acestuia al 4-lea este scris (foia 150 tom 2 al adunării sinoadelor) că Fotie episcopul Tirului, a jeluit împăratului Marchian, că Eustatie episcopul Viritului (sau după alții Evsevie al Tirului; dar cea mai dintâi este și mai adevărată) a rupt de la Tir câteva episcopii, Vivlon, zic, Votri, și Tripoli, Ortosiada, Arcada, și Antarandul, și pe episcopii cei de sub dânsul hirotonisiți stricându-i, în treaptă de prezbiteri i-au pogorât. Deci această pricină o au înfătoșat la sinod singlitul boierilor, la care

Asia, și în Pont, și în Tracia asemenea a urmat, unde, murind episcopii, se întâmpla la alegeri și la hirotonii multe tulburări, fără de ocârmuitori fiind ei, după epistolia cea către Leon a acestuia al 4-lea sinod. Și între Evnomie al Nicomidiei, și între Anastasie al Niceei, multe gâlcevi s-au făcut pentru episcopia Vasilinupolei. 5. Cea de pe urmă, pentru că răucinstitorul de Dumnezeu Discor în tâlhărescul sinod cel din Efes, a rânduit pe Flavian al Constantinopolului, nu întâi, ci al cincilea afară de canoane, de care lucru s-a mâhnit și Leon al Romei, și locțiitorii lui, în acest al 4-lea sinod, pentru care l-au și înfruntat pe el. Deci pentru toate pricinele acestea sinodul prin acest canon înnoind pe cel al 3-lea al sinodului al 2-lea a dat patriarhului Constantinopolului și pronomiile cinstei de asemenea cu a celui al Romei, care va să zică patriarhicească dregători, și pronomiile cele de o potrivă ale stăpânirii asemenea cu cel al Romei, care sunt cele ale celor trei pomenite ocârmuiri ale mitropoliților. Nu numai din obicei, ci și prin canon întărite hirotonii fiind împrejurul scaunului Constantinopol. Că precum cel al Romei are pronomiile cinstei și ale stăpânirii, adică dregătorie patriarhicească, și a stăpâni hotarele Apusului, așa și cel al Constantinopolului aceleași pronomii le are, adică patriarhiceasca dregătorie, și a fi începător peste mai sus numiții mitropoliți, fiind ei din hotarele lui. Și acestea sunt bisericeștile lucruri, ce le pomenește aici canonul, întru care precum cel al Romei se mărește, așa și cel al Constantinopolului, fără vreo deosebire, afară numai de aceasta: că cel al Romei este întâi cu rânduiala, iar cel al Constantinopolului al doilea cu rânduiala. Și aceste pronomii ale celui al Constantinopolului, nu numai Părinții sinodului acestuia le-au întărit și le-au pecetluit, ci și tot senatul boierilor împărătești, deși deputații papei, care măcar că mai-naainte au prihănit pe Dioscor văzând că se lățesc hotarele celui al Constantinopolului, mai au leșinat împotrivindu-se la acestea; drept aceea arătat mințesc papolatrii, zicând: că protiile și pronomiile lui, și a se mări întru lucrurile cele bisericești, îi mărturisesc lui însuși pronomion de stăpânire întru toată Biserica; adică monarhiceasca și nepăcătuitoarea dregătorie. Că de ar fi arătat acestea una ca aceasta, trebuia să o aibă aceasta și cel al Constantinopolului. Fiindcă patriarhul Constantinopolului, după canoane, este de o măsură întocmai și neschimbată a cinstei și a stăpânirii, și a mării cu ale papei Romei. Ci dar de nu a luat patriarhul Constantinopolului aceasta cândva din canoane, apoi dar nici al Romei. Și nici privilegiile patriarhului Romei, sunt cele ce se zice de papiști, ale legiurii marele Constantin date către Silvestru episcopul Romei precum ei zic, ca să umble adică cu semnele împărăteștii mării imitând pe împăratul. Să aibă pe capul său în loc de cunună, ca un fel de piele prea strălucită. A purta omofor împărătesc, și hlamidă porfiră; și îmbrăcăminte roșie; calul împodobit cu podoabă și cu toate semnele împărătești; și împăratul să-l ție de frâu ca vizitiul, și să se mărească clerul Bisericii lui, ca și singlitul, atât la îmbrăcăminte, și la încălțăminte, cât și la călărie.

¹⁷² Însemnează că sinodul acesta al 4-lea în praxa 15 a sa a așezat aceste 30 canoane. Dar nu știu cum nici acest 28, nici cel 29 și cel 30 nu se află, nici în adunarea canoanelor făcută de Ioan al Antiohiei, nici în Nomocanonul lui Ioan al Constantinopolului celui din scolastici, nici în arabiceasca tălmăcire a lui Iosif egipteanului. Iar în celelalte în toate se află.

pricină atât locțiitorii papei, cât și patriarhul Constantinopolului, și tot sinodul răspunzând, au dat canonul acesta, zicând, că este ierosilie (adică jefuire de cele sfinte) a pogorî cineva pe episcop în treapta și în locul prezbiterului. Căci, dacă pentru vreo oarecare vinovăție se caterisește, și din lucrările arhieriei se scoate cineva, unul ca acesta, nici preot poate fi, nici a lucra lucrurile preotului. Iar dacă și fără a avea vreo opritoare vinovăție s-a scos din arhierie, aceasta ca unul ce cu nedreptate a căzut din dregătoria ce avea, va primi iarăși, după tot cuvântul dreptății, locul său, și va fi iarăși episcop. Iar Zonara zice, că, a se pogorî cu nedreptate episcopul în treaptă de presbiter, este mai mare decât sfințit. Pentru că prin chemarea arhierelui, cu venirea Sfântului Duh și Bisericele, și cele sfințite, se catierosesc și se sfințesc; și cu adevărat mai mare este cel ce sfințește decât cele ce se sfințesc. Pentru ce însă canonul acesta oprește această faptă, iar cel al 20-lea al sinodului 6 în locul prezbiterului pogoară, pe episcopul cel ce învață peste hotare fără de voia episcopului celui de loc? Vezi dezlegarea nedumeririi acesteia la apostolescul canon 35.

CANONUL 30

Fiindcă precucernicii episcopi ai Egiptului, nu ca luptându-se cu soborniceasca credință, a iscăli în epistolia precucerviosului arhiepiscop Leon, de astă dată s-au oprit, ci zicând că obicei este în egipteneasca ocârmuire, afară de socotința și închipuirea arhiepiscopului nimic de acest fel a face, și se roagă a li se învoi lor până la hirotonia episcopului celui ce are a fi al mării cetăți Alexandrenilor; de cuviință s-au socotit de către noi și cu iubire de oameni a li se da îngăduire sau ca după asemenea chip să rămâie în împărăteasca cetate, până s-ar hirotonisi arhiepiscopul mării cetăți a Alexandrenilor. Așa să dea chezeși că nu vor ieși din cetatea aceasta, până ce cetatea Alexandrenilor va primi episcop.

[Apostolic, can. 20, 34]

TÂLCUIRE

Este scris în a 4-a praxă a sinodului acestuia, că după caterisirea lui Dioscor al Alexandriei, zece (sau 13 după alții) episcopi ai acestuiași alexandrian, pe Evtihie, și pe Dioscor acesta, au anatematizat, și dogmele lor, nu se înduplecă însă a iscăli în epistolia Sfântului Leon al Romei, pe care o au trimis către Sfântul Flavian al Constantinopolului, (care și stâlp al ortodoxiei s-a numit, precum am zis) pentru că cuprindea toată ortodoxa cugetare a credinței. Nu pentru că se luptă împotriva dreptslăvitoarelor dogme celor cuprinse într-însa, ci pentru că ziceau, cum că, au fost obicei la ocârmuirea Alexandriei, ca fără de socoteala și voia arhiepiscopului lor, să nu facă nimic de acest fel episcopii lui. Însă arhieriei sinodului, și acestea zicându-le ei nu-i credeau, ci îi prepunea că ar fi de străină socoteală, și căutau să-i caterisească. Iar boierii și singlitul, socotind oarece pentru dâșii cu iubire de oameni, au propus sinodului, să nu se caterisească, ci să li se dea termen să rămâie așa, necaterisiți adică, în împărăteasca cetate, până ce se va hirotonisi alt arhiepiscop al Alexandriei. (că s-a fost caterisit, precum am zis, mai înainte Dioscor al Alexandriei) la socoteala boierilor, și sinodul împreună urmând, a hotărât să rămâie așa, și să dea chizeși, că, nu vor fugi din Constantinopol, până ce se va hirotonisi episcop Alexandriei, care a stătut Apolinarie (pe care l-a moștenit Proterie) cel ce s-a hirotonisit după Dioscor. (foaia 241 a tomului 2 al adunării sinoadelor.)

